मन की बात 100
MANN KI BAAT 100

मन की बात

खंड 5

MANN KI BAAT
VOL.5

Authors
Sarda Mohan and Tanushree Banerji

Illustrations and Cover Art
Dilip Kadam

Assistant Artist
Ravindra Mokate

Production
Amar Chitra Katha

Published by
Amar Chitra Katha Pvt. Ltd

MARATHI

ISBN – 978-81-19596-31-7

Amar Chitra Katha Pvt. Ltd, August 2023

© Ministry of Culture, Govt of India, August 2023
All rights reserved. This book is sold subject to the condition that the publication may not be reproduced, stored in a retrieval system (including but not limited to computers, disks, external drives, electronic or digital devices, e-readers, websites), or transmitted in any form or by any means (including but not limited to cyclostyling, photocopying, docutech or other reprographic reproductions, mechanical, recording, electronic, digital versions) without the prior written permission of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than that in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

You can now get ACK stories as part of your classroom with **ACK Learn**, a unique learning platform that brings these stories to your school with a range of workshops. Find out more at **www.acklearn.com** or write to us at **acklearn@ack-media.com**.

प्रिय मुलांनो,

आपल्या देशाचे आणि या ग्रहाचे भवितव्य आपल्या तरुणांच्या हातात आहे. आपण जगातील सर्वात सुखी आणि समृद्ध राष्ट्राच्या स्थानावर पोहोचतो की नाही, हे तुमच्यावर अवलंबून आहे.

आम्ही सर्वतोपरी प्रयत्न केले आहेत, आमच्या आधीच्या पिढ्यांनी देखील सर्वतोपरी प्रयत्न केले आहेत. आमच्याकडूनही चुका झाल्या आहेत. आपण आमच्या प्रयत्नांमधून आणि चुकांमधून शिकून भारतासाठी योग्य मार्ग तयार केला पाहिजे. म्हणूनच आयुष्य सुधारण्यासाठी, संस्कृती जपण्यासाठी, हरवलेल्या गोष्टींचे पुनरुज्जीवन करण्यासाठी आणि आशा निर्माण करण्यासाठी खूप काही केलेल्या आपल्या तरुणांना दाखवायला मला आवडते.

आमच्या मन की बात कॉमिकच्या पाचव्या आवृत्तीत आपण सागर मुळे यांच्याबद्दल वाचणार आहोत ज्यांनी 'कावि' या जवळजवळ नामशेष झालेल्या कोकणी कलाप्रकाराला जिवंत केले आहे.

पूर्णा मालवथ यांच्या संघर्षाबद्दल आणि विजयाबद्दल आपल्याला कळेल कारण ती वयाच्या 13 व्या वर्षी माउंट एव्हरेस्ट शिखर सर करणारी जगातील सर्वात तरुण मुलगी बनली आहे.

वयाच्या सहाव्या वर्षापासून आजोबांचे अनुकरण करून त्यांच्याकडून औषधी वनस्पती आणि उपचारांविषयी सर्व काही शिकलेले पटायत साहू तुम्हाला माहिती होतील.

जिज्ञासू व्हा, शिकण्याची तयारी ठेवा आणि आव्हानांना सामोरे जाण्यास घाबरू नका.

अनुक्रमणिका

1	सागर नाईक मुळे	3
2	पटायत साहू	6
3	चंद्र किशोर पाटील	9
4	जतीन ललित सिंह	11
5	रोहन काळे	14
6	श्याम सिंह आणि कुंवर सिंग	17
7	गौतम दास	20
8	अरुण कृष्णमूर्ती	22
9	पूर्ण मालवथ	25
10	बिक्रमजीत चकमा	28
11	मनोज बेंजवाल	30

सागर नाईक मुळे

*गोवा, कर्नाटक आणि महाराष्ट्राच्या पश्चिम किनारपट्टीवरील क्षेत्र

हैद्राबादच्या एका महाविद्यालयात ललित कला शिकत असताना -
आपल्या देशातील अनेक प्राचीन कलाप्रकार वेगाने लुप्त होत आहेत. कावि त्यापैकीच एक आहे.
पदव्युत्तर शिक्षण नंतर सागर यांनी काविवर संशोधन सुरू केले.
अशी आकर्षक डिझाईन्स! ते भिंतींपुरते मर्यादित राहिले तर ते लोकांपर्यंत कसे पोहोचेल?
जास्तीत जास्त लोकांना कावि पाहण्यासाठी कागदावर किंवा कॅनव्हासवर पुनरुजीवीत करण्याची गरज आहे, हे त्याच्या लक्षात आले.
2020 मध्ये, नवरात्रीपूर्वी -
कोविड-19 लॉकडाऊनच्या दरम्यान हा सण आला आहे. कदाचित मी माझ्या कलेमार्फत लोकांपर्यंत आनंद पसरवू शकेन.
OCTOBER
सागरने कागदावर कावि कला रेखाटण्यास सुरुवात केली. त्याचा विषय होता गोव्याचा कुलदेवी*.
ते रंगवण्यासाठी मातीचा वापर करून मी निसर्गाचा आणि देवतांचा सन्मान करत आहे.
जेव्हा त्याने आपली कला सोशल मीडियावर पोस्ट केली, तेव्हा त्याचे खूप कौतुक झाले.

*कुलदेवता

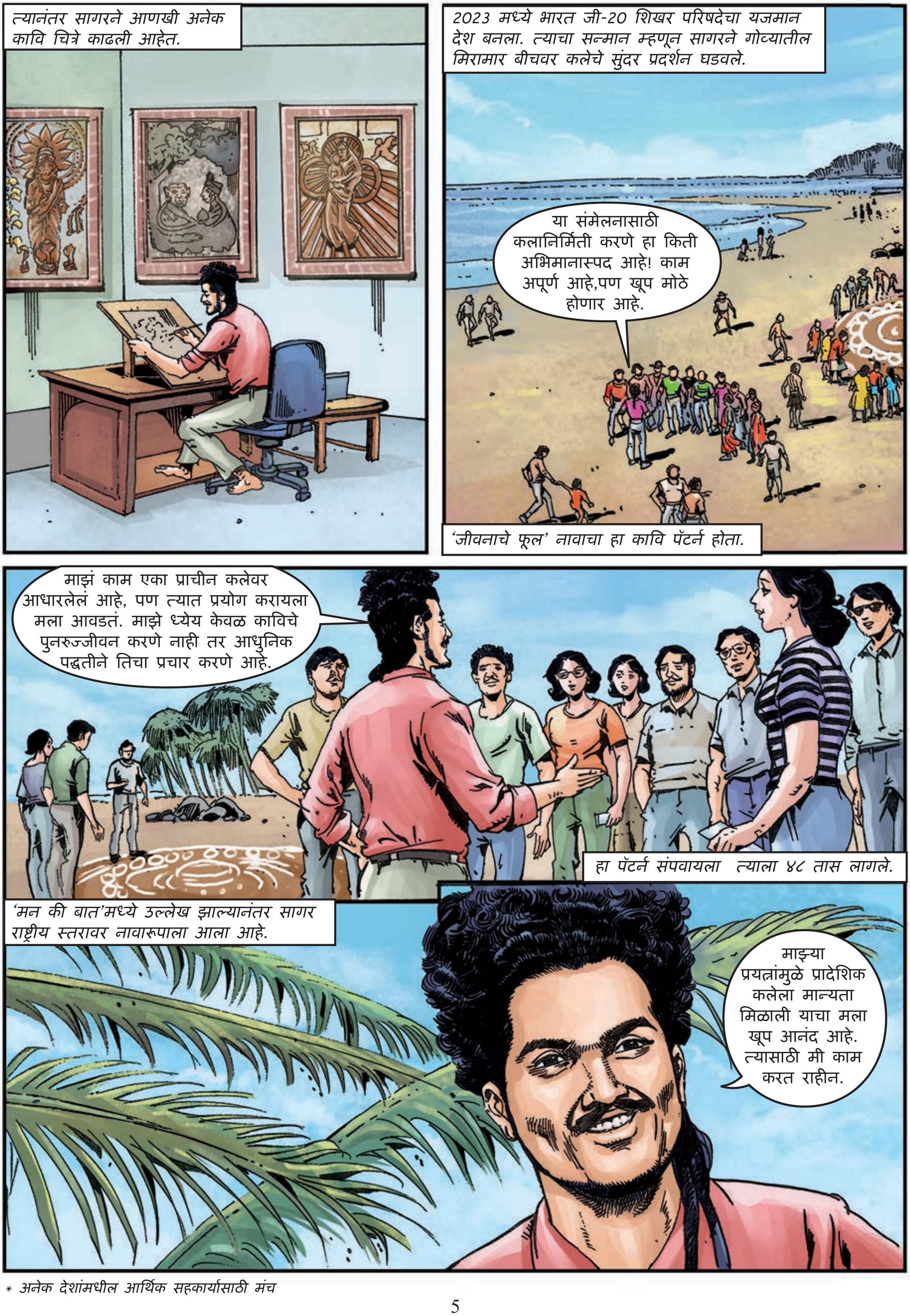

* अनेक देशांमधील आर्थिक सहकार्यासाठी मंच

पटायत साहू

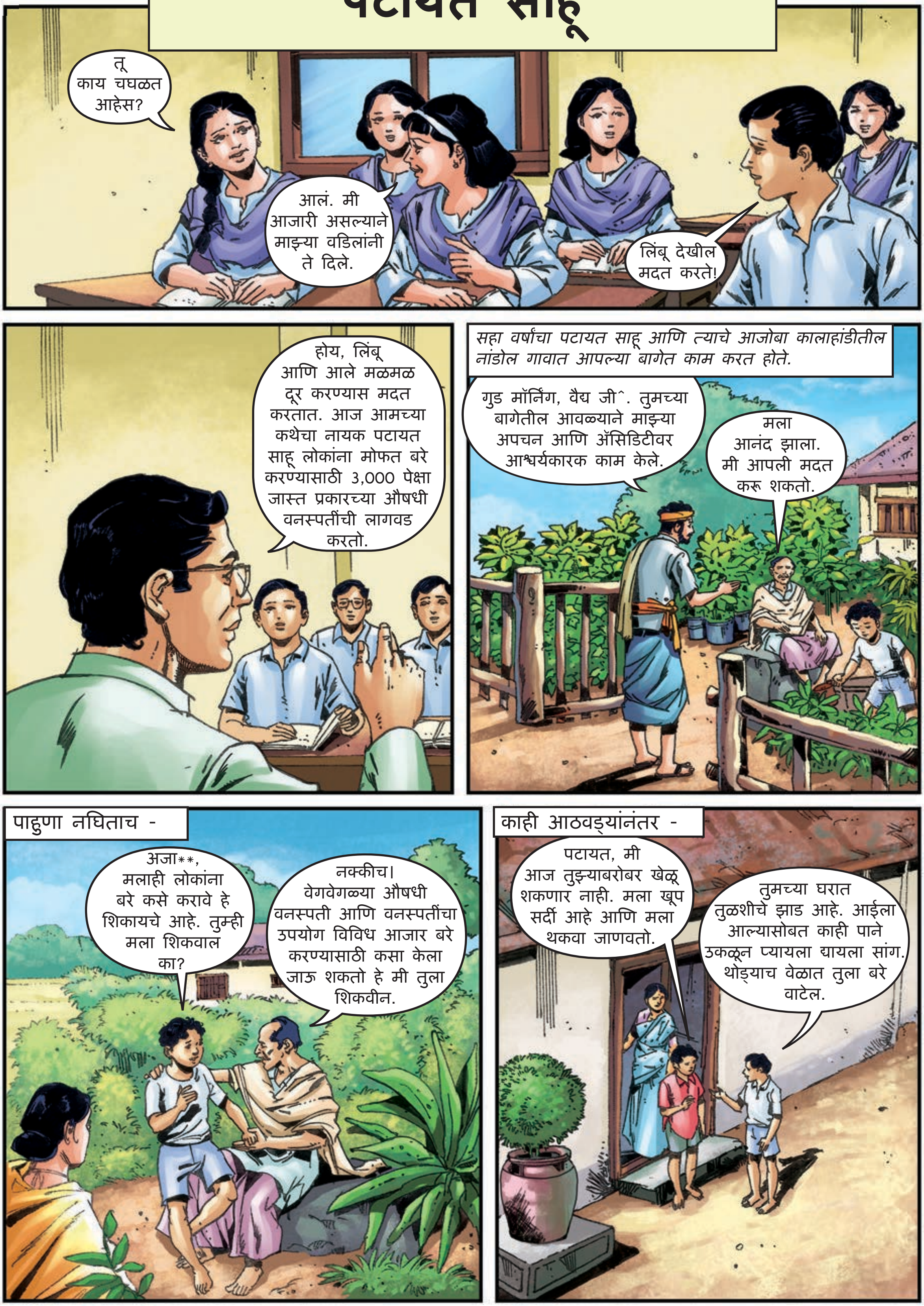

*ओडिशातील जिल्हा

**ओडिया भाषेतील आजोबा

- ^पारंपारिक उपचार कर्ता

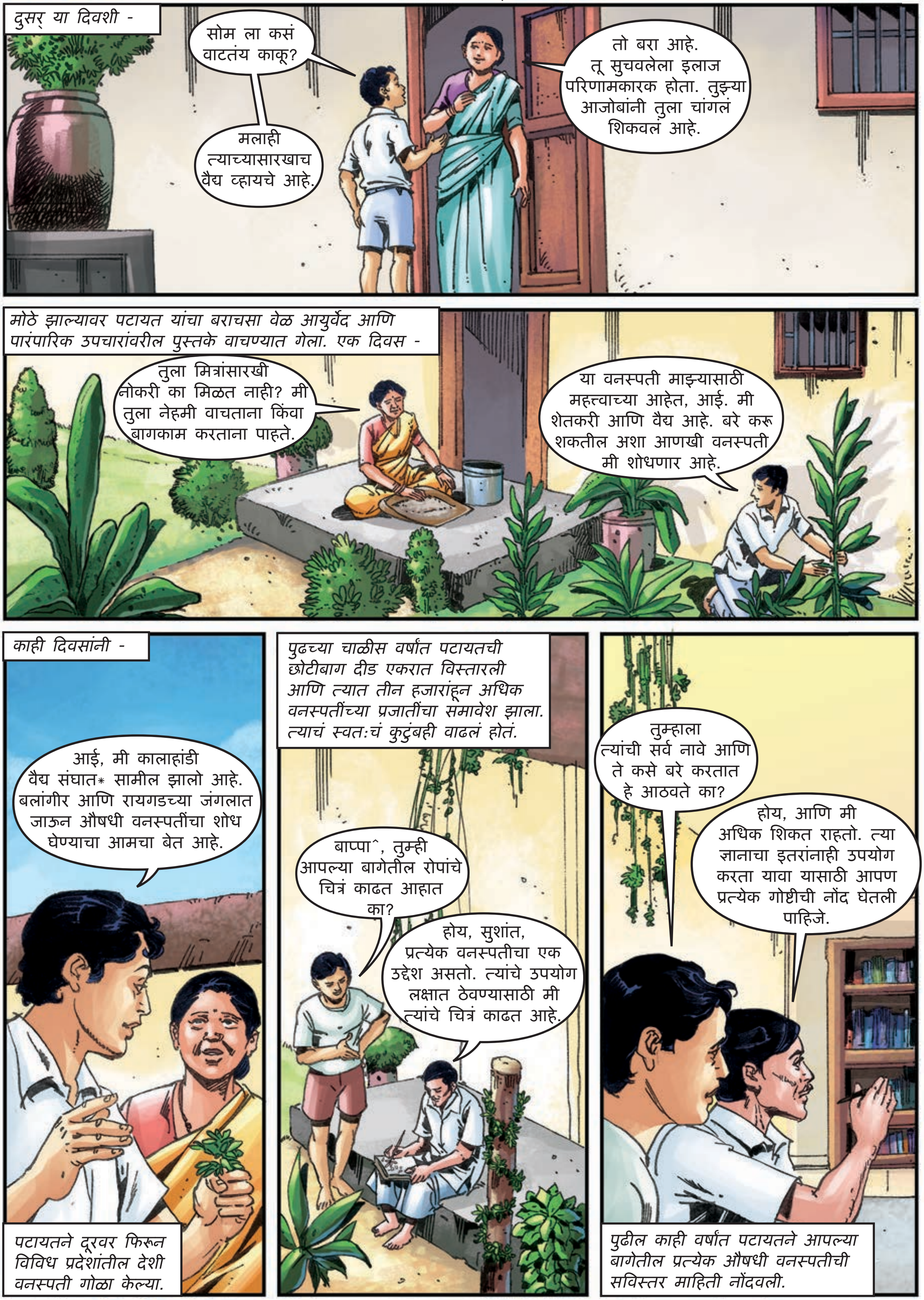

*कालाहांडी जिल्ह्यातील पारंपारिक वैद्यांचा समूह

^वडील ओडिया भाषेत

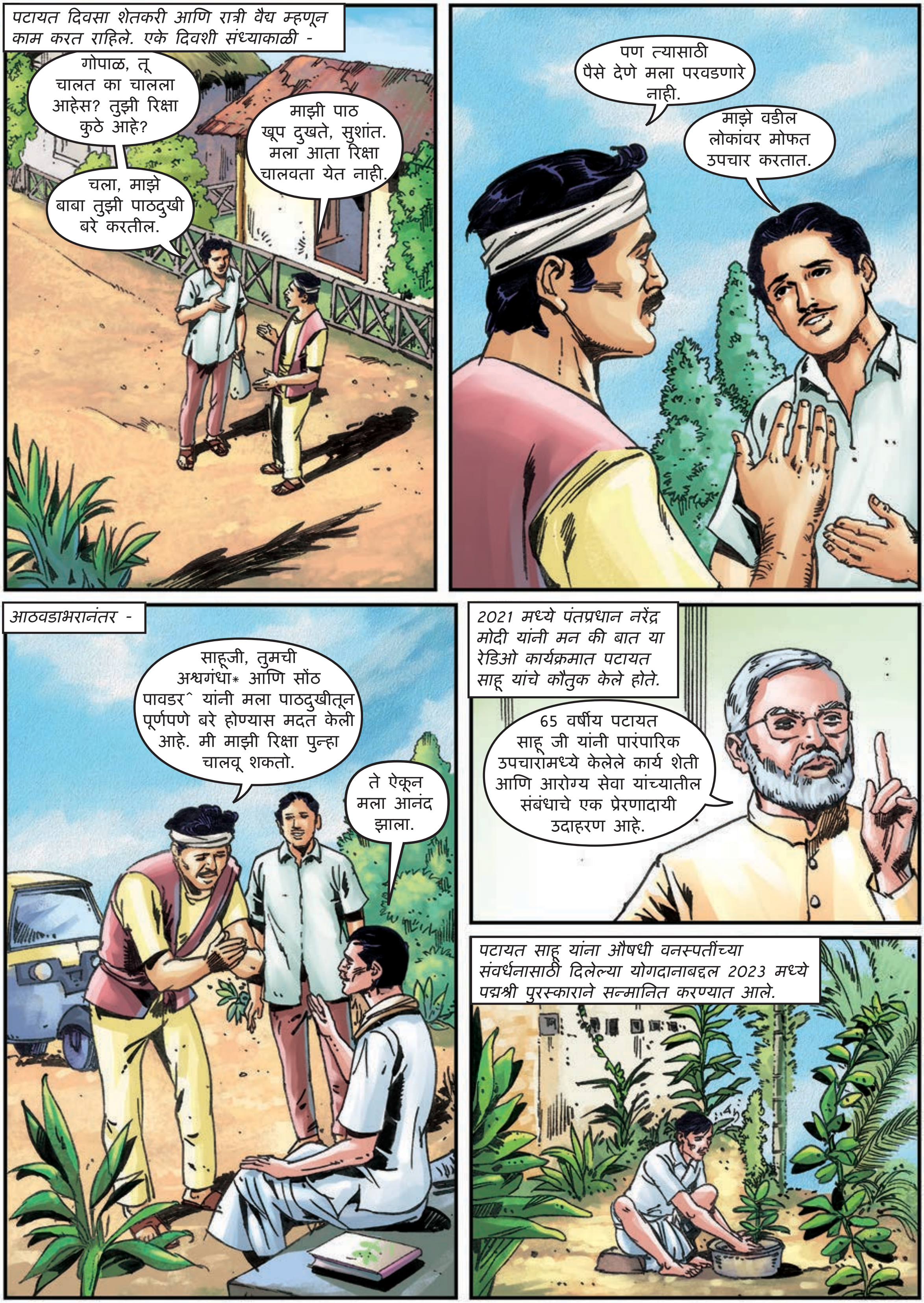

*उपचार करणारी औषधी वनस्पती
^वाळलेल्या आल्यासह हर्बल पावडर

चंद्र किशोर पाटील

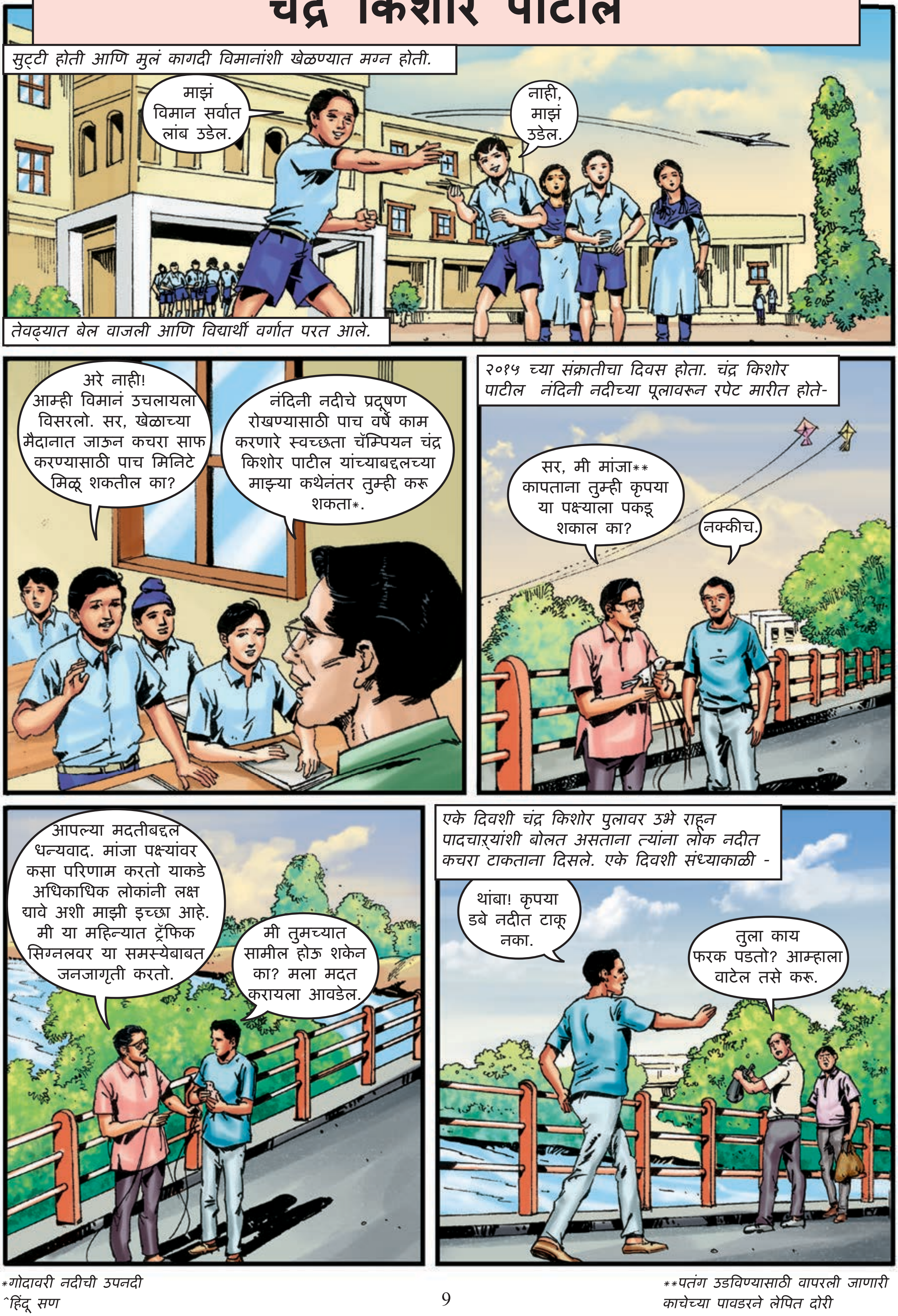

*गोदावरी नदीची उपनदी
^हिंदू सण

**पतंग उडविण्यासाठी वापरली जाणारी काचेच्या पावडरने लेपित दोरी

या घटनेने चंद्र किशोर यांना मोठा धक्का बसला. शिट्टी वाजवत तो दुसऱ्या दिवशी पहाटे पुलाकडे चालत गेला -
थांबा! नदीत कचरा टाकू नका. यामुळे नदी प्रदूषित होत आहे.
हा फक्त थोडा कचरा आहे.
माझ्यावर विश्वास ठेवा प्रत्येक छोट्या छोट्या कचऱ्याने कचऱ्यात भर पडते. माझ्यावर विश्वास नसल्यास नदीच्या पाण्याची ही बाटली पहा आणि मला सांगा की तुम्ही त्यातून एक घोट घ्याल का?
अरे नाही, आम्ही नाही! आम्हाला तुमचा मुद्दा कळला. क्षमस्व!
चंद्र किशोर दररोज सकाळपासून रात्री उशिरापर्यंत पुलावर उभे राहून लोकांना नदी प्रदूषित करण्यापासून रोखू लागले.
वर्षभरानंतर -
भैय्या*, तुम्ही काय करताय?
नदीकाठी देशी झाडे लावून त्याभोवती हिरवेगार कुंपण तयार करीत आहे.
आम्ही तुम्हाला मदत करू.
दसरा^ च्या काळात चंद्र किशोर यांना नव्या आव्हानांचा सामना करावा लागला.
या पिशव्यांमध्ये माझ्या पूजेची फुले आहेत. मी त्यांना कचऱ्याच्या डब्यात टाकू शकत नाही. मला ते पाण्यात टाकावे लागतात.
मला समजते पण आपण आपल्या नद्या स्वच्छ ठेवल्या पाहिजेत. त्याऐवजी बॅग माझ्याकडे ठेवण्याचा विचार करू शकाल का?
चंद्र किशोर यांनी फुलांनी भरलेल्या प्लास्टिक पिशव्या गोळा केल्या आणि नंतर त्यांची सुरक्षित विल्हेवाट लावण्यासाठी महापालिकेशी समन्वय साधला.
मार्च 2022 मध्ये, जेव्हा पंतप्रधान मोदींनी त्यांच्या रेडिओ कार्यक्रमात त्यांच्या प्रयत्नांचे कौतुक केले -
पंतप्रधान मोदींकडून मिळालेल्या सन्मानाबद्दल मी आभारी आहे. अनेक जण माझ्याशी उद्धटपणे वागतात, पण तरीही मी त्यांना योग्य ते करायला भाग पाडतो. आपल्या भावी पिढ्यांनी या नदीच्या सौंदर्याचा आस्वाद घ्यावा अशी माझी इच्छा आहे.

*भाऊ हिंदीत; ^हिंदू सण

जतीन ललित सिंह

*उत्तर प्रदेशातील एक जिल्हा
^भाऊ हिंदी भाषेत

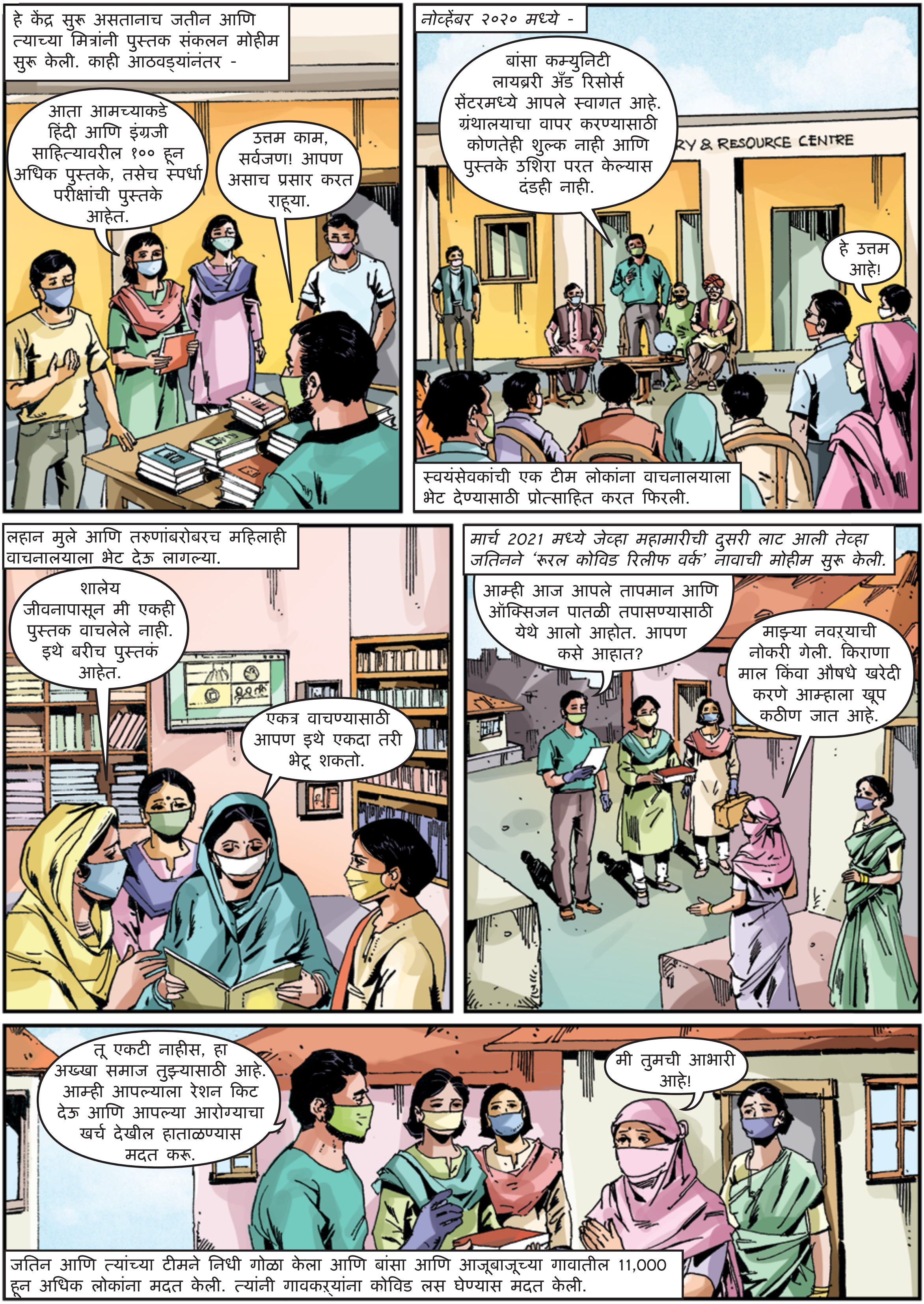
हे केंद्र सुरू असतानाच जतीन आणि त्याच्या मित्रांनी पुस्तक संकलन मोहीम सुरू केली. काही आठवड्यांनंतर -
आता आमच्याकडे हिंदी आणि इंग्रजी साहित्यावरील १०० हून अधिक पुस्तके, तसेच स्पर्धा परीक्षांची पुस्तके आहेत.
उत्तम काम, सर्वजण! आपण असाच प्रसार करत राहूया.
नोव्हेंबर २०२० मध्ये -
बांसा कम्युनिटी लायब्ररी अँड रिसोर्स सेंटरमध्ये आपले स्वागत आहे. ग्रंथालयाचा वापर करण्यासाठी कोणतेही शुल्क नाही आणि पुस्तके उशिरा परत केल्यास दंडही नाही.
RY & RESOURCE CENTRE
हे उत्तम आहे!
स्वयंसेवकांची एक टीम लोकांना वाचनालयाला भेट देण्यासाठी प्रोत्साहित करत फिरली.
लहान मुले आणि तरुणांबरोबरच महिलाही वाचनालयाला भेट देऊ लागल्या.
शालेय जीवनापासून मी एकही पुस्तक वाचलेले नाही. इथे बरीच पुस्तकं आहेत.
एकत्र वाचण्यासाठी आपण इथे एकदा तरी भेटू शकतो.
मार्च 2021 मध्ये जेव्हा महामारीची दुसरी लाट आली तेव्हा जतिनने 'रूरल कोविड रिलीफ वर्क' नावाची मोहीम सुरू केली.
आम्ही आज आपले तापमान आणि ऑक्सिजन पातळी तपासण्यासाठी येथे आलो आहोत. आपण कसे आहात?
माझ्या नवऱ्याची नोकरी गेली. किराणा माल किंवा औषधे खरेदी करणे आम्हाला खूप कठीण जात आहे.
तू एकटी नाहीस, हा अख्खा समाज तुझ्यासाठी आहे. आम्ही आपल्याला रेशन किट देऊ आणि आपल्या आरोग्याचा खर्च देखील हाताळण्यास मदत करू.
मी तुमची आभारी आहे!
जतिन आणि त्यांच्या टीमने निधी गोळा केला आणि बांसा आणि आजूबाजूच्या गावातील 11,000 हून अधिक लोकांना मदत केली. त्यांनी गावकऱ्यांना कोविड लस घेण्यास मदत केली.

अनेक महिन्यांनंतर जेव्हा परिस्थिती पूर्वपदावर आली -
महामारीच्या काळात केलेल्या सर्व प्रयत्नांबद्दल धन्यवाद. आता आपण बन्साच्या पलीकडे वाचनाची आवड पसरवण्याचे मार्ग शोधले पाहिजेत.
मुलांमध्ये वाचनाची आवड निर्माण व्हावी यासाठी शाळांमध्ये वाचन कार्यशाळा आयोजित करूया.
जतिन आणि त्यांच्या टीमने हरदोई जिल्ह्यात फिरून स्थानिक शाळांमध्ये कार्यशाळा घेतल्या.
जतीन भैय्या, तुम्ही आम्हाला वाचलेली पुस्तकं अप्रतिम आहेत. आपण ग्रंथालयासाठी अधिक पुस्तके मिळवू शकतो का?
आपण बुक क्लब सुरू करू शकतो का, जेणेकरून आपण दर आठवड्याला भेटून आपल्या आवडत्या पुस्तकांबद्दल बोलू शकू?
संपूर्णपणे! आम्ही तुमची मदत करू.
2022 पर्यंत जतीन आणि त्यांच्या टीमने 36 गावांतील लोकांना वाचन साहित्य उपलब्ध करून दिले. कम्युनिटी लायब्ररीमध्ये सध्या तीन हजारांहून अधिक पुस्तके आहेत.
पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी मन की बात या कार्यक्रमात जतीन यांच्या प्रयत्नांचे कौतुक केले.
शिक्षण क्षेत्रात प्रज्वलित केलेला छोटासा दिवाही संपूर्ण समाजाला उजळून टाकू शकतो. बांसा गावचे जतिन ललित सिंग शिक्षणाची ज्योत पेटवण्यात गुंतले आहेत.
कौतुकाने विनम्र झालेल्या जतिनला समाजाच्या कल्याणासाठी आपले प्रयत्न दुप्पट करायचे आहेत.
बांसा ला एक आदर्श गाव बनवण्याची माझी दृष्टी आहे, जिथे आम्ही सार्वजनिक आरोग्य आणि स्वच्छतेला देखील प्राधान्य देतो.

रोहन काळे

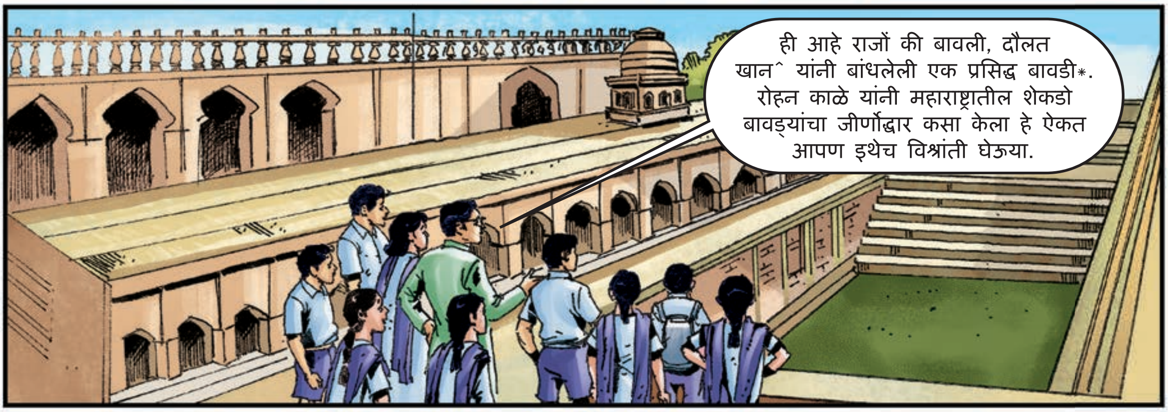

*भूजल पातळीपर्यंत जाणाऱ्या पायऱ्यांची लांबलचक पायवाट असलेल्या विहिरी आणि तलाव

^१६ व्या शतकात पंजाबचे गव्हर्नर

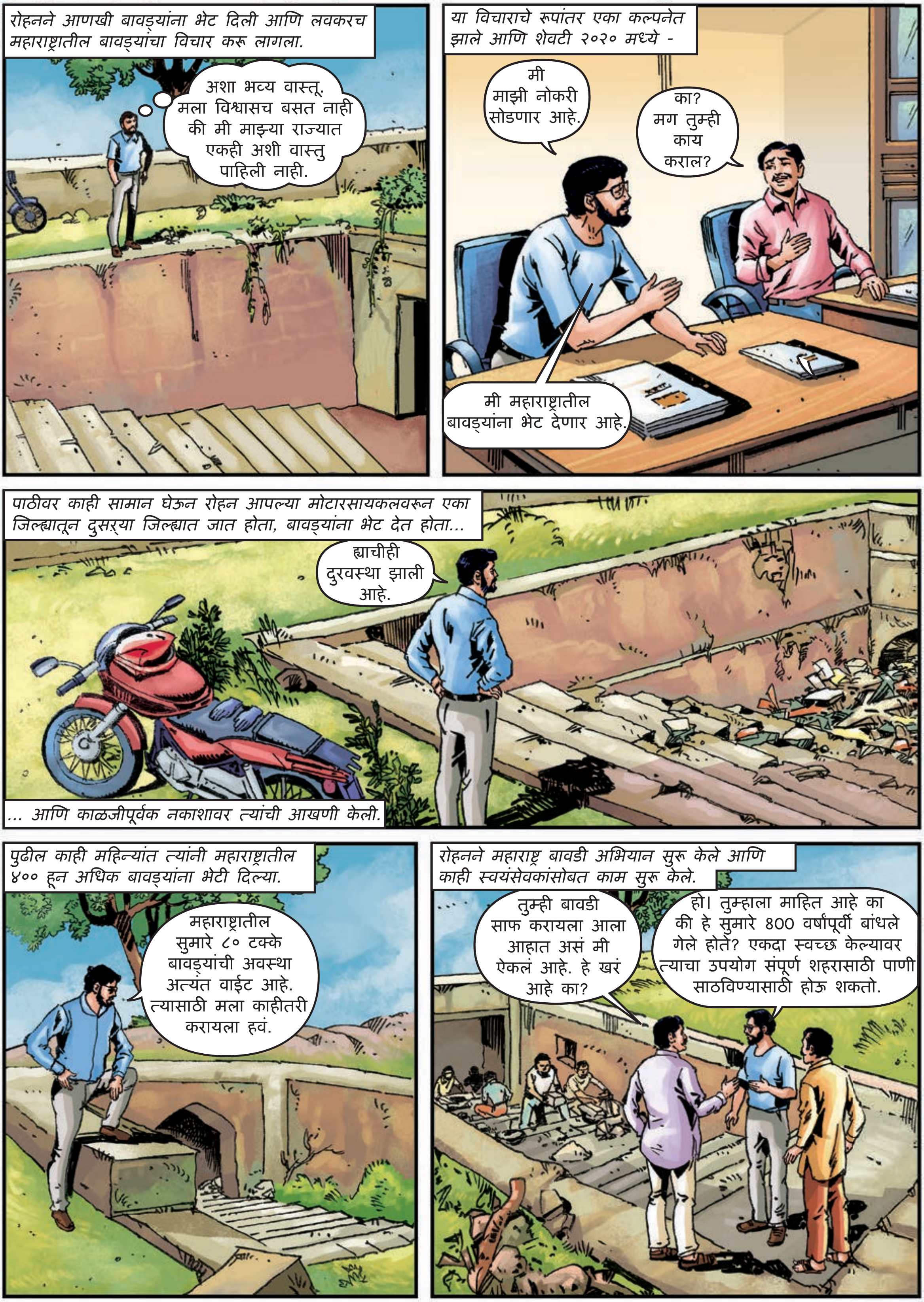
रोहनने आणखी बावड्यांना भेट दिली आणि लवकरच महाराष्ट्रातील बावड्यांचा विचार करू लागला.
अशा भव्य वास्तू. मला विश्वासच बसत नाही की मी माझ्या राज्यात एकही अशी वास्तु पाहिली नाही.
या विचाराचे रूपांतर एका कल्पनेत झाले आणि शेवटी २०२० मध्ये -
मी माझी नोकरी सोडणार आहे.
का? मग तुम्ही काय कराल?
मी महाराष्ट्रातील बावड्यांना भेट देणार आहे.
पाठीवर काही सामान घेऊन रोहन आपल्या मोटारसायकलवरून एका जिल्ह्यातून दुसऱ्या जिल्ह्यात जात होता, बावड्यांना भेट देत होता...
ह्याचीही दुरवस्था झाली आहे.
... आणि काळजीपूर्वक नकाशावर त्यांची आखणी केली.
पुढील काही महिन्यांत त्यांनी महाराष्ट्रातील ४०० हून अधिक बावड्यांना भेटी दिल्या.
महाराष्ट्रातील सुमारे ८० टक्के बावड्यांची अवस्था अत्यंत वाईट आहे. त्यासाठी मला काहीतरी करायला हवं.
रोहनने महाराष्ट्र बावडी अभियान सुरू केले आणि काही स्वयंसेवकांसोबत काम सुरू केले.
तुम्ही बावडी साफ करायला आला आहात असं मी ऐकलं आहे. हे खरं आहे का?
हो। तुम्हाला माहित आहे का की हे सुमारे 800 वर्षांपूर्वी बांधले गेले होते? एकदा स्वच्छ केल्यावर त्याचा उपयोग संपूर्ण शहरासाठी पाणी साठविण्यासाठी होऊ शकतो.

तुम्ही योग्य काम करत आहात. आम्ही तुमच्यात सामील होऊ.
या बावड्यांवर दिवे लावण्याची आणि सण साजरे करण्याची आपली जुनी परंपराही आपण पुनरुज्जीवित केली पाहिजे.
अधिकाधिक लोक सामील झाल्याने काम वेगाने पुढे सरकले.
रोहनने आतापर्यंत आपल्या प्रकल्पावर दीड लाख रुपये खर्च केले असून १४ हजार किलोमीटरचा प्रवास करून महाराष्ट्रातील १६५० हून अधिक बावड्यांचा नकाशा तयार केला आहे.
रोहन, तू छान काम केलंआहेस.
मॅपिंग पुरेसे नाही. अधिक बावड्या पुनर्संचयित कराव्या लागतील आणि अधिकाधिक लोकांना त्यांची माहिती असावी. मला एक कल्पना सुचतेय।
रोहन यांनी पर्यटन संचालनालयाचे सहसंचालक डॉ. धनंजय सावळकर यांच्याशी संपर्क साधला.
महोदय, महाराष्ट्र पर्यटन संकेतस्थळावर बावड्यांवरील एक विभाग समाविष्ट करा. आम्ही त्यांचा जीर्णोद्धार केला असून त्यांचा इतिहास पर्यटकांना भुरळ घालेल.
हम्म.. चांगली युक्ती आहे!
जागतिक पर्यटन दिनानिमित्त महाराष्ट्र पर्यटन संकेतस्थळावर बावड्यांचा एक विभाग जोडण्यात आला.
1 मार्च 2022 रोजी महाशिवरात्रीच्या सणादरम्यान -
काय दृश्य आहे!
अखेर माझ्या प्रयत्नांना फळ मिळत आहे असे वाटते.
यावेळी १६० बावड्यांची साफसफाई करून रोषणाई करण्यात आली.
रोहन आता आर्किटेक्चर कॉलेजसोबत मिळून बावड्यांचे डॉक्युमेंटेशन करत आहे.
आम्हाला ड्रोन फुटेजही मिळणार आहे. सर्व बावड्यांचे पुनरुज्जीवन झाल्यास जलसंधारणाच्या दिशेने टाकलेले हे मोठे पाऊल ठरेल. दुष्काळमुक्त महाराष्ट्राची आपण वाट पाहू शकतो.

श्याम सिंह आणि कुंवर सिंह

*आग्रा जिल्ह्यातील एक गाव, उत्तर प्रदेश.

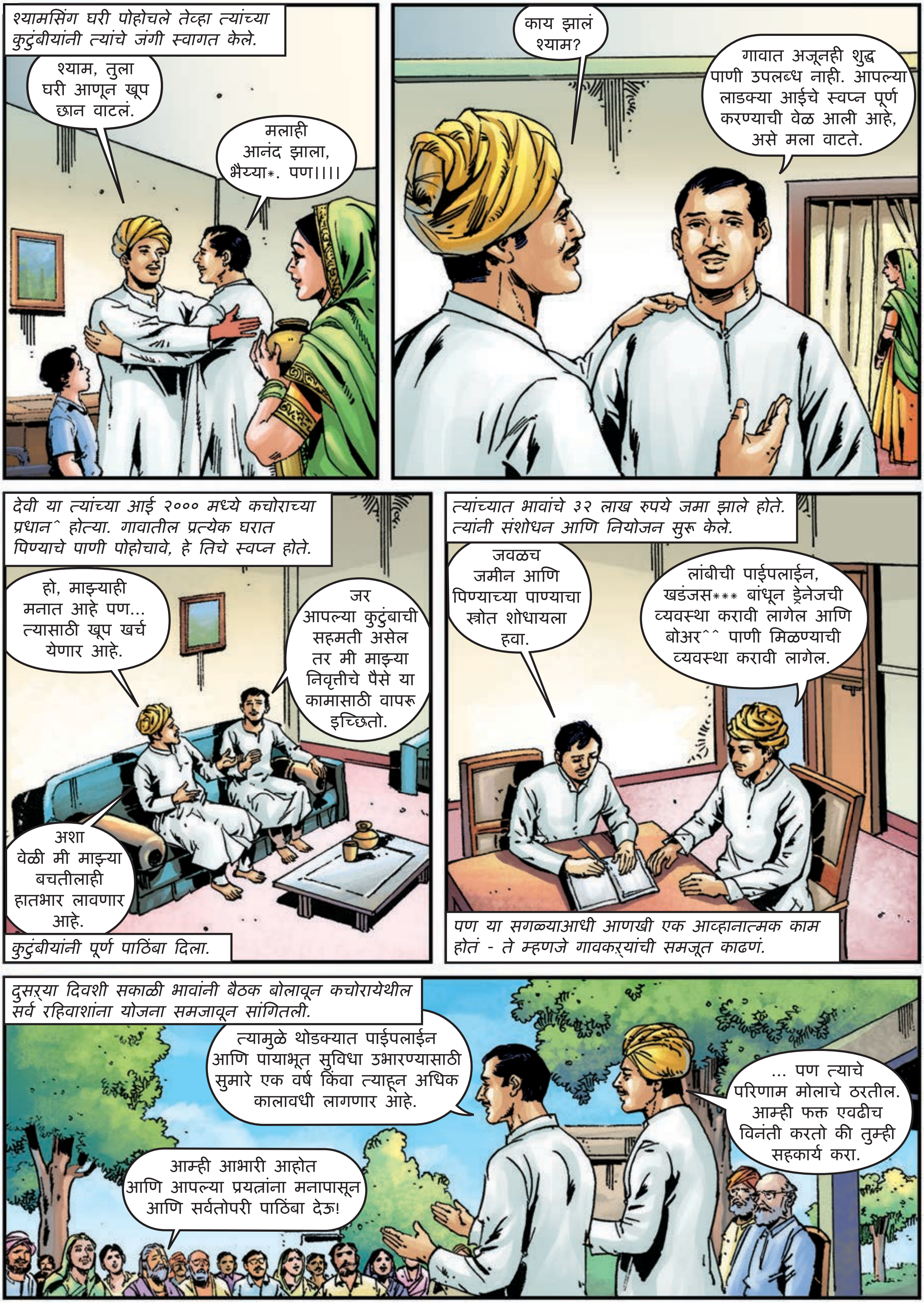

*भाऊ हिंदी भाषेत
^मुख्य

**विटांनी झाकलेला पदपथ/रस्ता
^^जमिनीखाली साचलेले पाणी

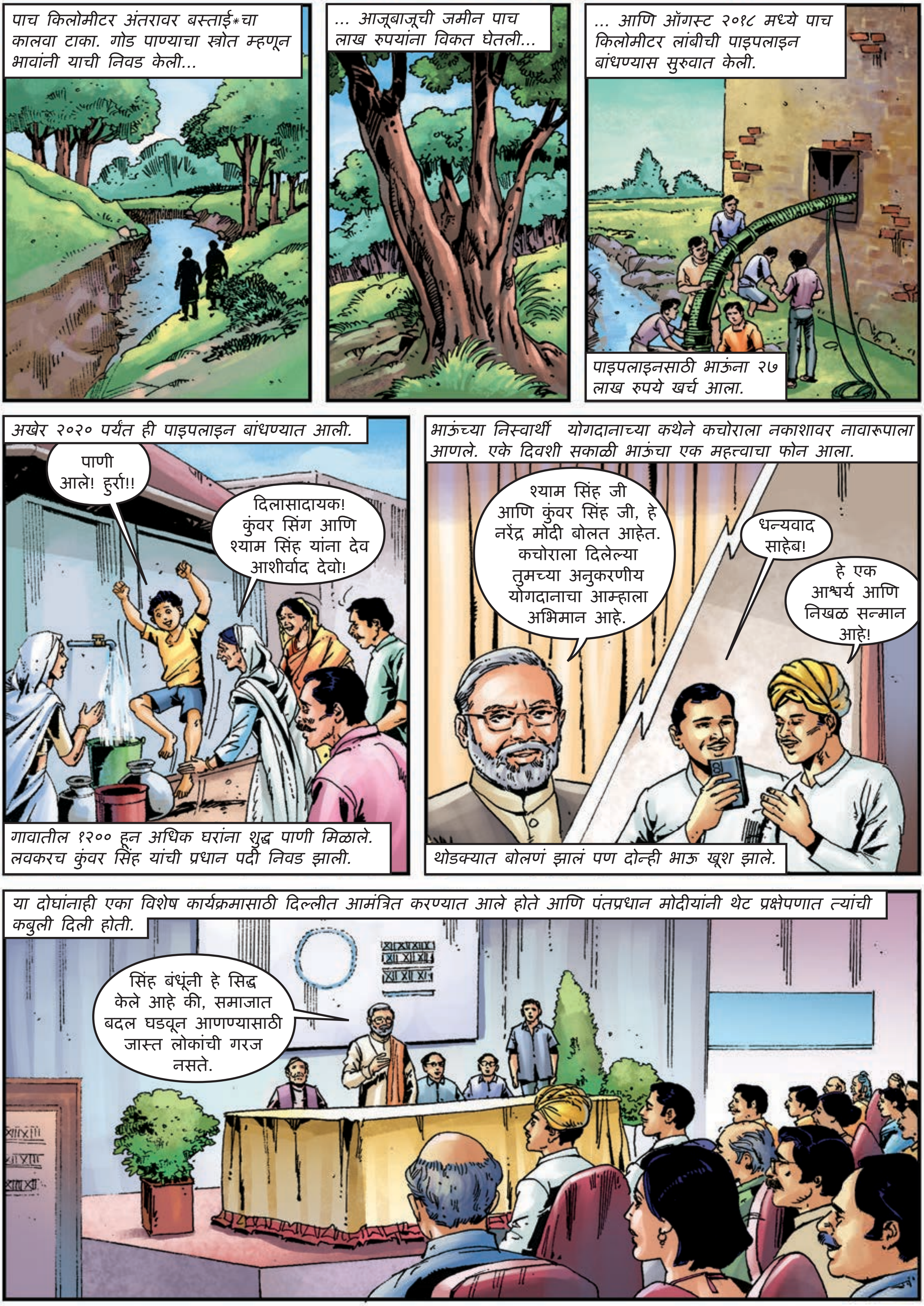
पाच किलोमीटर अंतरावर बस्ताई*चा कालवा टाका. गोड पाण्याचा स्त्रोत म्हणून भावांनी याची निवड केली...
... आजूबाजूची जमीन पाच लाख रुपयांना विकत घेतली...
... आणि ऑगस्ट २०१८ मध्ये पाच किलोमीटर लांबीची पाइपलाइन बांधण्यास सुरुवात केली.
पाइपलाइनसाठी भाऊंना २७ लाख रुपये खर्च आला.
अखेर २०२० पर्यंत ही पाइपलाइन बांधण्यात आली.
पाणी आले! हुर्रा!!
दिलासादायक! कुंवर सिंग आणि श्याम सिंह यांना देव आशीर्वाद देवो!
गावातील १२०० हून अधिक घरांना शुद्ध पाणी मिळाले. लवकरच कुंवर सिंह यांची प्रधान पदी निवड झाली.
भाऊंच्या निस्वार्थी योगदानाच्या कथेने कचोराला नकाशावर नावारूपाला आणले. एके दिवशी सकाळी भाऊंचा एक महत्त्वाचा फोन आला.
श्याम सिंह जी आणि कुंवर सिंह जी, हे नरेंद्र मोदी बोलत आहेत. कचोराला दिलेल्या तुमच्या अनुकरणीय योगदानाचा आम्हाला अभिमान आहे.
धन्यवाद साहेब!
हे एक आश्चर्य आणि निखळ सन्मान आहे!
थोडक्यात बोलणं झालं पण दोन्ही भाऊ खूश झाले.
या दोघांनाही एका विशेष कार्यक्रमासाठी दिल्लीत आमंत्रित करण्यात आले होते आणि पंतप्रधान मोदीयांनी थेट प्रक्षेपणात त्यांची कबुली दिली होती.
सिंह बंधूंनी हे सिद्ध केले आहे की, समाजात बदल घडवून आणण्यासाठी जास्त लोकांची गरज नसते.

*जवळचं एक गाव

गौतम दास

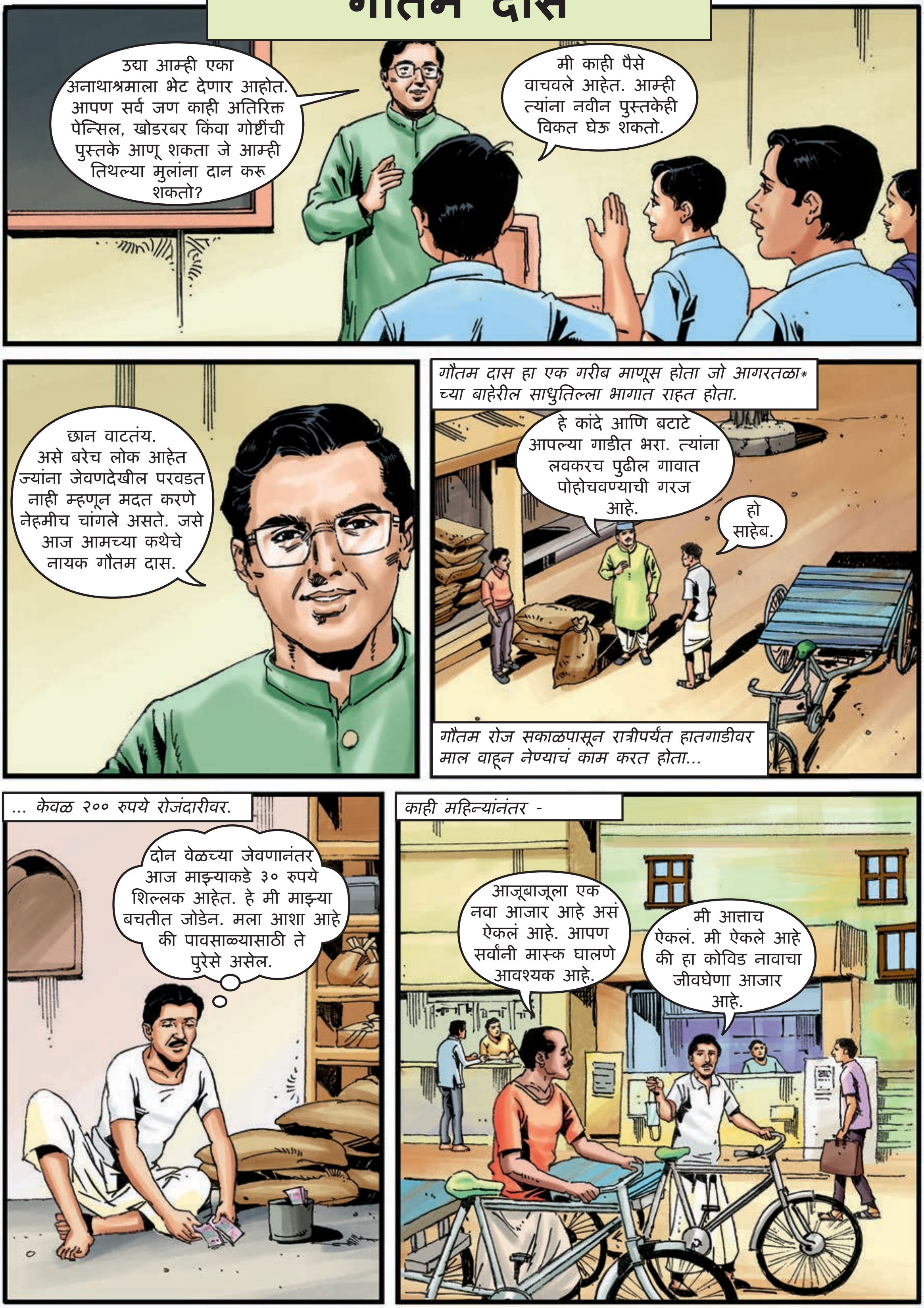

*त्रिपुराची राजधानी

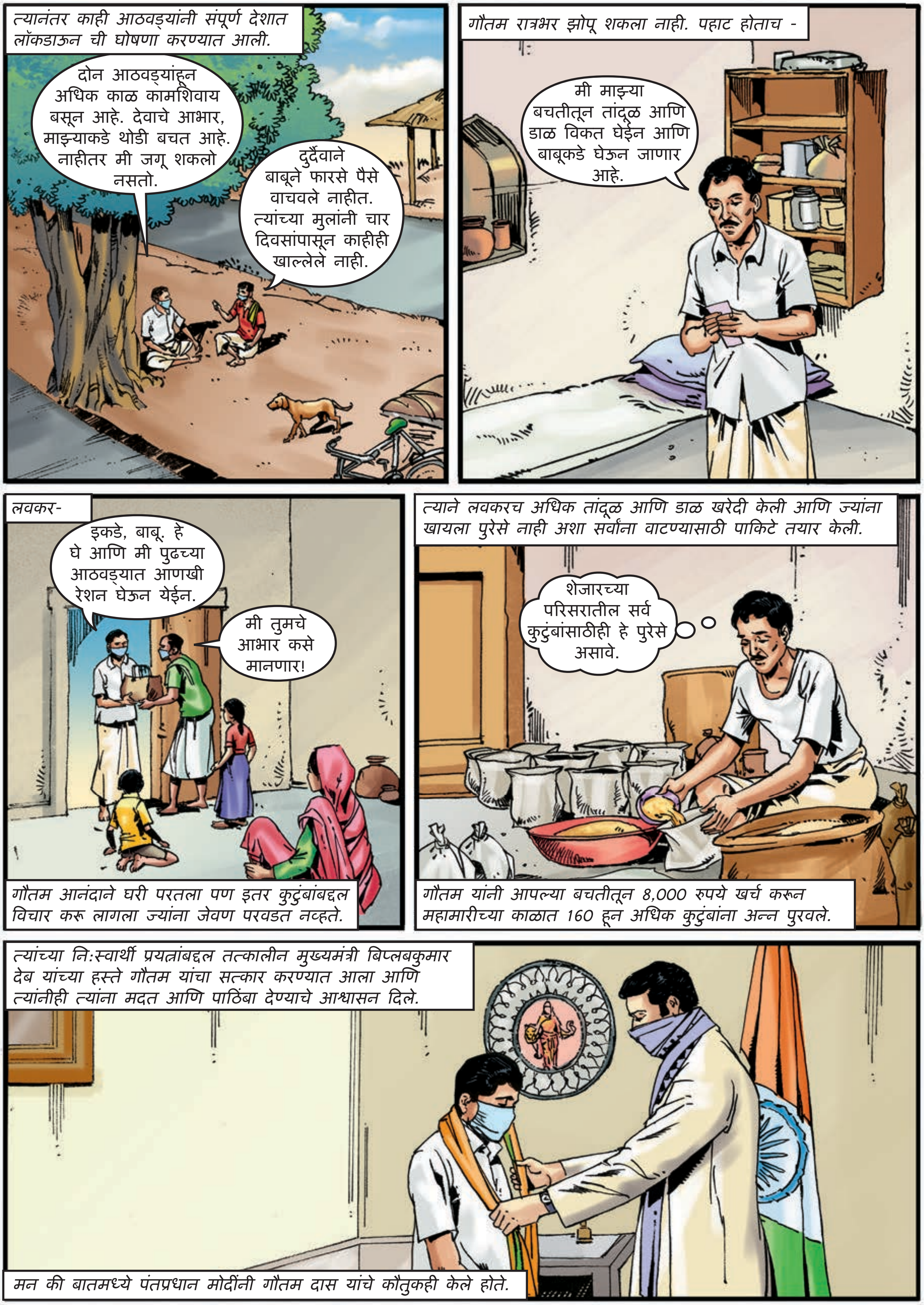
त्यानंतर काही आठवड्यांनी संपूर्ण देशात लॉकडाऊन ची घोषणा करण्यात आली.
दोन आठवड्यांहून अधिक काळ कामशिवाय बसून आहे. देवाचे आभार, माझ्याकडे थोडी बचत आहे. नाहीतर मी जगू शकलो नसतो.
दुर्दैवाने बाबूने फारसे पैसे वाचवले नाहीत. त्यांच्या मुलांनी चार दिवसांपासून काहीही खाल्लेले नाही.
गौतम रात्रभर झोपू शकला नाही. पहाट होताच -
मी माझ्या बचतीतून तांदूळ आणि डाळ विकत घेईन आणि बाबूकडे घेऊन जाणार आहे.
लवकर-
इकडे, बाबू. हे घे आणि मी पुढच्या आठवड्यात आणखी रेशन घेऊन येईन.
मी तुमचे आभार कसे मानणार!
गौतम आनंदाने घरी परतला पण इतर कुटुंबांबद्दल विचार करू लागला ज्यांना जेवण परवडत नव्हते.
त्याने लवकरच अधिक तांदूळ आणि डाळ खरेदी केली आणि ज्यांना खायला पुरेसे नाही अशा सर्वांना वाटण्यासाठी पाकिटे तयार केली.
शेजारच्या परिसरातील सर्व कुटुंबांसाठीही हे पुरेसे असावे.
गौतम यांनी आपल्या बचतीतून 8,000 रुपये खर्च करून महामारीच्या काळात 160 हून अधिक कुटुंबांना अन्न पुरवले.
त्यांच्या नि:स्वार्थी प्रयत्नांबद्दल तत्कालीन मुख्यमंत्री बिप्लबकुमार देब यांच्या हस्ते गौतम यांचा सत्कार करण्यात आला आणि त्यांनीही त्यांना मदत आणि पाठिंबा देण्याचे आश्वासन दिले.
मन की बातमध्ये पंतप्रधान मोदींनी गौतम दास यांचे कौतुकही केले होते.

अरुण कृष्णमूर्ती

शाश्वतता म्हणजे काय हे मला कोणी सांगू शकेल का?
शाश्वतता ही जगण्याची एक पद्धत आहे जिथे आपण पर्यावरण आणि आपल्या नैसर्गिक संसाधनांचे रक्षण करतो.

अगदी बरोबर आहे पारुल. अरुण कृष्णमूर्ती नावाच्या एका व्यक्तीबद्दल सांगतो, ज्याने शाश्वत जगण्याबद्दल लोकांना शिक्षित करण्यासाठी आपले आयुष्य समर्पित केले आहे.

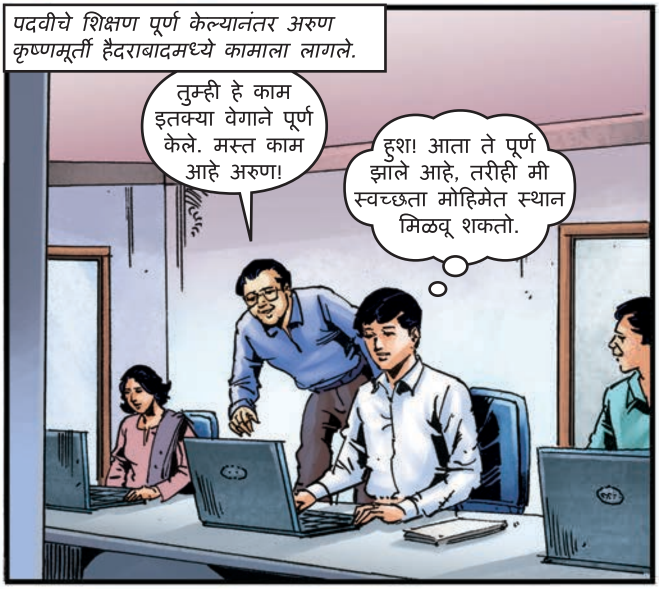
पदवीचे शिक्षण पूर्ण केल्यानंतर अरुण कृष्णमूर्ती हैदराबादमध्ये कामाला लागले.
तुम्ही हे काम इतक्या वेगाने पूर्ण केले. मस्त काम आहे अरुण!
हुश! आता ते पूर्ण झाले आहे, तरीही मी स्वच्छता मोहिमेत स्थान मिळवू शकतो.

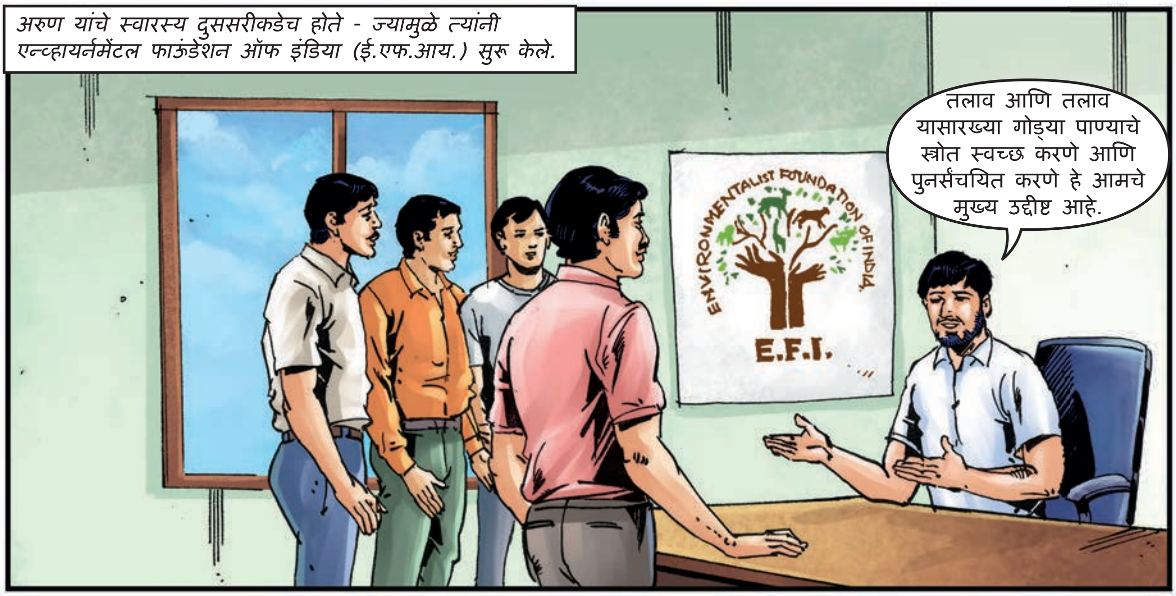
अरुण यांचे स्वारस्य दुसरीकडेच होते - ज्यामुळे त्यांनी एन्व्हायर्नमेंटल फाउंडेशन ऑफ इंडिया (ई.एफ.आय.) सुरू केले.
ENVIRONMENTALIST FOUNDATION OF INDIA
E.F.I.
तलाव आणि तलाव यासारख्या गोड्या पाण्याचे स्त्रोत स्वच्छ करणे आणि पुनर्संचयित करणे हे आमचे मुख्य उद्दीष्ट आहे.

ई.एफ.आय.चा एक भाग म्हणून अरुण आणि त्यांच्या स्वयंसेवकांची टीम कचरा व्यवस्थापनासारख्या अनेक पदांवर पर्यावरणासाठी काम करते...
अन्नकचऱ्याची विल्हेवाट लावण्यासाठी या खड्ड्याचा वापर करावा. कालांतराने ते तुमच्या रोपांसाठी खत बनेल.
... जनावरांची सुटका व पुनर्वसन...
STREET DOG VACCINATION DRIVE
... गावे पर्यावरणपूरक आणि शाश्वत होण्यास मदत...
साहेब, यामुळे आमच्या घरात अधिक स्वच्छ पाणी येईल का?
होय, हे पाईप आपल्याला पावसाचे पाणी गोळा करण्यास आणि घरगुती वापरासाठी वापरण्यास मदत करतील.
... आणि जलस्त्रोतांची स्वच्छता आणि संरक्षण करणे.
तलावाची साफसफाई केल्यानंतर लोक त्यात कचरा टाकू नयेत, यासाठी आम्ही त्याभोवती कुंपण घालत आहोत.
अरुणच्या संस्थेने १५ हून अधिक राज्यांमध्ये काम केले आहे आणि प्रत्येक भारतीय राज्यात कार्यान्वित करण्याचे उद्दिष्ट आहे.

ई.एफ.आय सायक्लेक्स आणि लेक सावरी सारख्या प्रकल्पांद्वारे जनजागृती करण्याचे काम करते.
सायक्लेक्सचा एक भाग म्हणून, आम्ही आपल्याला आपल्या जवळच्या तलावांमध्ये सायकलने जाण्यास आणि सहल घेण्यास प्रोत्साहित करतो.
तेथे, आमचे स्थानिक मार्गदर्शक आपल्याला पर्यावरणीय सहलीवर घेऊन जातील.

अरुण यांनी जलस्त्रोत आणि त्यांच्या संवर्धनाची गरज यावर अनेक माहितीपटही बनवले आहेत.
२०१२ मध्ये अरुण चेन्नईतील किलकटलाई तलावाच्या जीर्णोद्धारासाठी 'रोलेक्स अवॉर्ड फॉर एंटरप्राइझ' मिळवणारे सर्वात तरुण प्राप्तकर्ते ठरले. टाइम मॅगझिनने त्यांना २०२२ मध्ये 'नेक्स्ट जनरेशन लीडर' म्हणून घोषित केले.

2022 मध्ये पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी मन की बात या रेडिओ शोमध्ये त्यांच्या प्रयत्नांचे कौतुक केले होते.
शतकानुशतके जलस्त्रोतांचे संरक्षण हा समाजाच्या स्वभावाचा भाग राहिला आहे.
अरुण कृष्णमूर्ती यांनी दीडशेहून अधिक तलाव आणि तलावांच्या स्वच्छतेची जबाबदारी स्वीकारली आणि हे काम यशस्वीरित्या पूर्ण केले.

पूर्ण मालवथ

*आदिवासी
^तेलंगणातील एक गाव

**तेलंगणा सोशल वेल्फेअर रेसिडेन्शियल एज्युकेशनल इन्स्टिट्यूशन्स सोसायटी
^^तेलंगणातील एक शहर)

पूर्णा यांचे प्रशिक्षक शेखर बाबू बचिनेपल्ली हे कुशल गिर्यारोहक होते. २००७ मध्ये एव्हरेस्ट सर केले.
पूर्णा पूर्ण नैसर्गिक गिर्यारोकासारखी चढाई करते!
एके दिवशी निवृत्त आयपीएस* अधिकारी आणि टीएसडब्ल्यूआरईआयएसचे तत्कालीन सचिव डॉ. आर. एस. प्रवीण कुमार मिशन घेऊन शाळेत आले.
विद्यार्थी गळतीचे प्रमाण चिंताजनक असून त्याला आळा घालण्याची गरज आहे.
मला अभ्यासक्रमेतर उपक्रमांचा वापर करून व्यवस्थेत सुधारणा करण्याची इच्छा आहे.
पूर्णाला माहित नव्हतं की तिचं आयुष्य कायमचं बदलणार आहे.
डॉ. कुमार यांनी भोंगीर येथील रॉक क्लायम्बिंग सहलीला भेट दिली -
तो मुलगा कुठल्याही दोरीशिवाय १००० फुटांवर चढला आहे! ती कोण आहे?
सर, ती पूर्णा अलावथ आहे.
प्रभावित होऊन डॉ. आर. एस. प्रवीण कुमार यांनी ताबडतोब दार्जिलिंग येथे उंच गिर्यारोहण शिकण्यासाठी पूर्णा यांची निवड केली....
... आणि नंतर लडाखमध्ये हिमगिर्यारोहण, जिथे ती -35 डिग्री सेल्सिअस पेक्षा कमी तापमानात टिकून राहण्यास शिकली.
आठ महिन्यांच्या सखोल प्रशिक्षणानंतर पूर्णा माऊंट एव्हरेस्ट सर करण्यासाठी सज्ज झाली.
29 मे 2014 रोजी, 13 वर्षीय पूर्णा माउंट एव्हरेस्ट - 29,035 फूट उंचीवर सर करणारी जगातील सर्वात तरुण मुलगी बनली!
या परिषदेत त्यांनी अभिमानाने भारतीय तिरंगा, तेलंगणाचा झेंडा आणि शाळेचा झेंडा रोवला.

*भारतीय पोलीस सेवा

पूर्णा यांनी जगभरातील अनेक शिखरे सर केली.
२०१६ मध्ये माऊंट किलिमंजारो...
2017 मध्ये माऊंट एल्ब्रुस...
2019 मध्ये माऊंट अकोनकागुआ ...
2019 मध्ये माउंट कार्स्टेन्झ पिरॅमिड...
माऊंट विन्सन मासिफ 2019 मध्ये...
आणि शेवटी 2022 मध्ये माऊंट डेनाली, अशा प्रकारे 'सेव्हन समिट्स चॅलेंज' पूर्ण केले.
पूर्णा यांनी समांतरपणे टीएसडब्ल्यूआरईआयएसमधून बॅचलर ऑफ आर्ट्सची पदवी घेतली...
... आणि नंतर त्यांच्या ग्लोबल अंडरग्रॅज्युएट एक्सचेंज प्रोग्रामएमईचा एक भाग म्हणून मिनेसोटा स्टेट युनिव्हर्सिटीमध्ये गेले.
पंतप्रधान नरेंद्र मोदी आणि इतर अनेकांनी पूर्णा यांचा सत्कार केला आहे. त्यांना २५ लाख रुपये, एक घर आणि ५ एकर भूखंडासह अन्य सन्मान ही मिळाले आहेत.
पूर्णा आपल्या जिद्दीने आणि मेहनतीने लाखो लोकांची प्रेरणा ठरली आहे.
स्त्रिया काहीही करू शकतात हे सिद्ध करण्यासाठी मी एव्हरेस्ट सर केले.
सगळ्यात मोठा बदल झाला तो पूर्णा ज्या सरकारी गावातील शाळांमध्ये शिकली. जिथे एकेकाळी रिकाम्या वर्गखोल्या होत्या, तिथे प्रवेशासाठी प्रतीक्षा यादी असते - सर्वात उंच डोंगर सर करण्याइतका विजय.

बिक्रमजीत चकमा

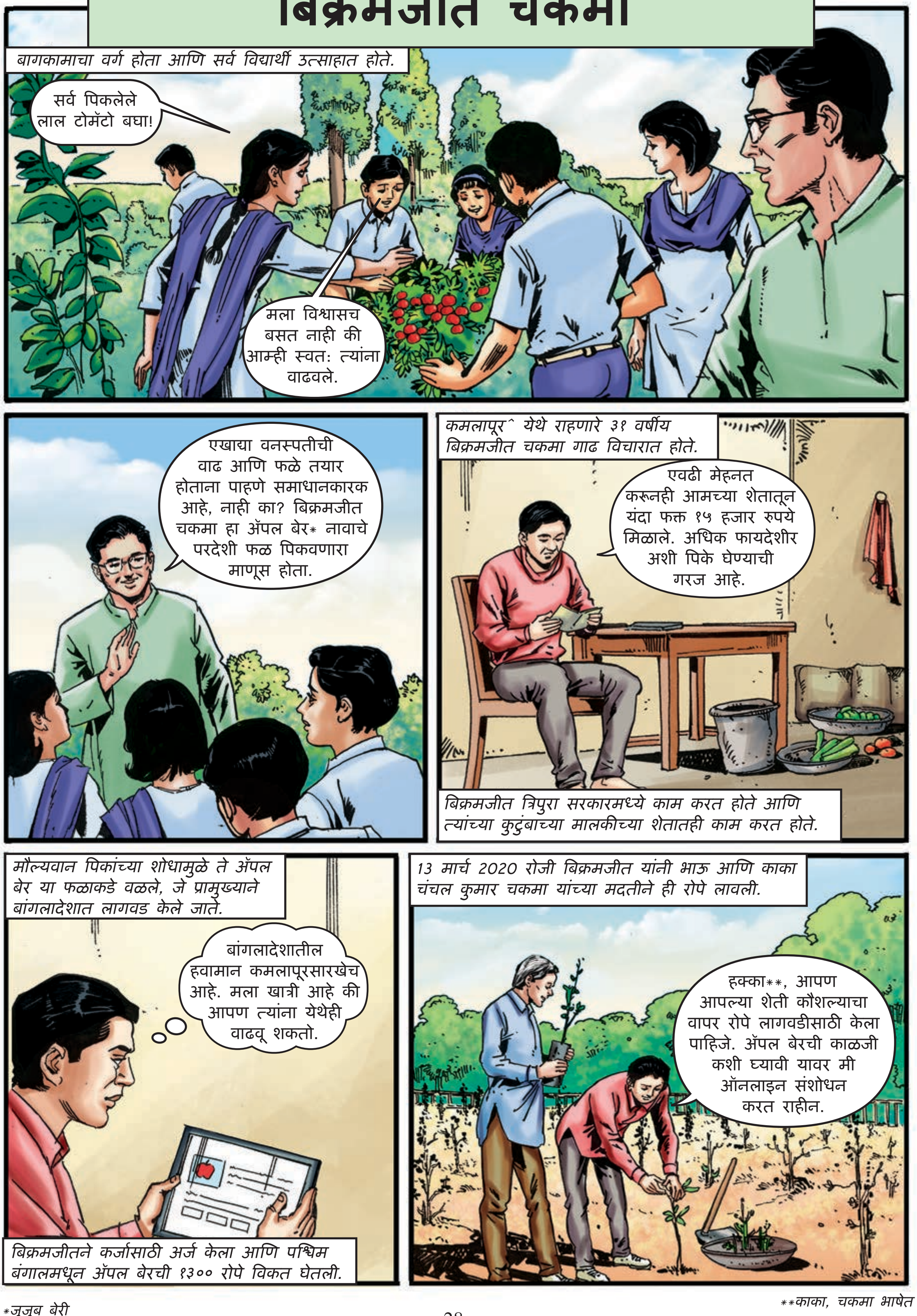

**काका, चकमा भाषेत

*जुजुब बेरी
^पेचार्थल, त्रिपुरा मधील एक गाव

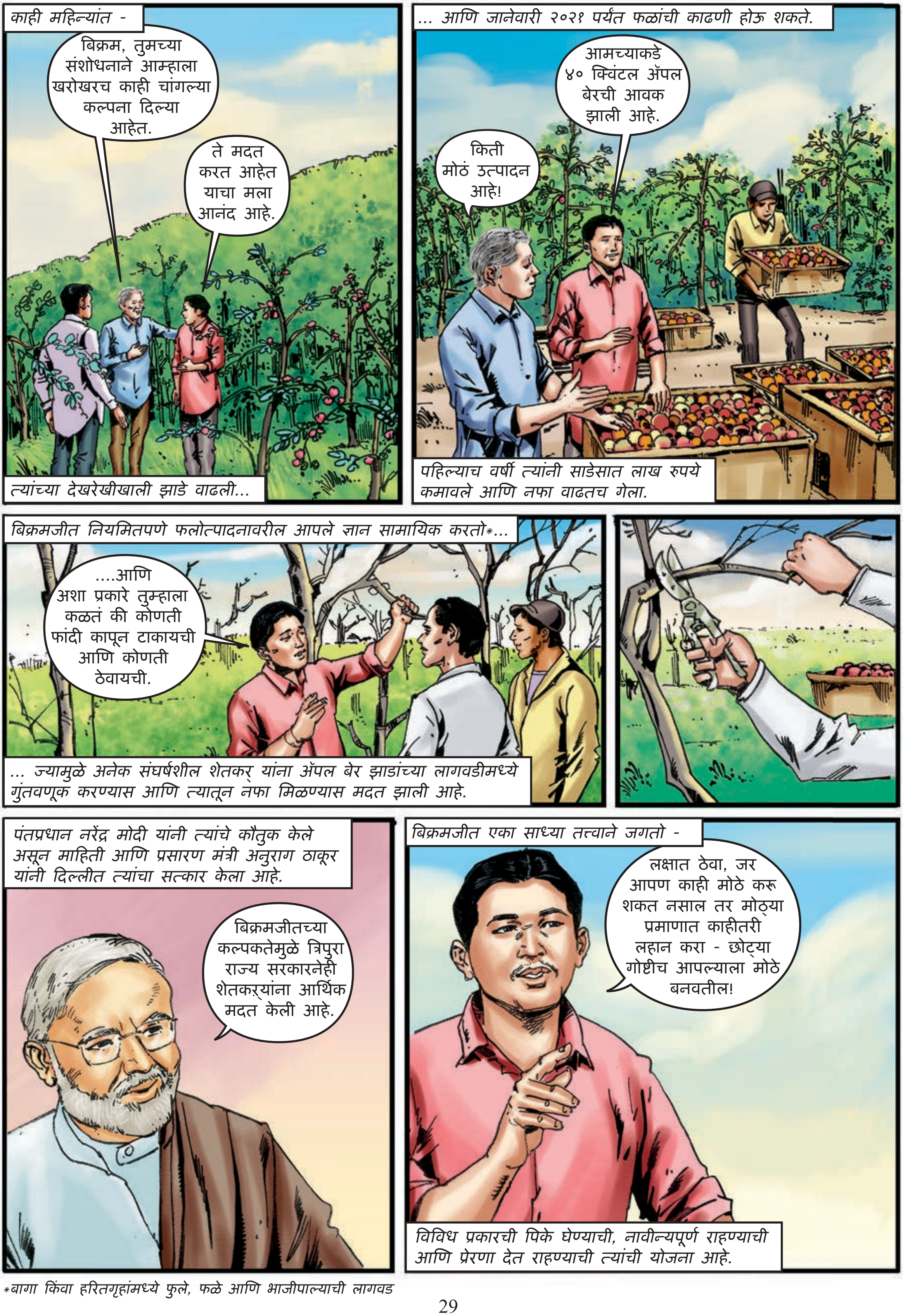

*बागा किंवा हरितगृहांमध्ये फुले, फळे आणि भाजीपाल्याची लागवड

मनोज बेंजवाल

श्रेयस आपल्या आजीसोबत बाजारात आणि मंदिरात गेला होता.
तुम्ही इथे पिशव्या घेऊन थांबा. मी पाच मिनिटांत परत येईन.
ठीक आहे, आजी*. काळजीपूर्वक जा.
श्रेयस वाट बघत असतानाच एक बाई बाहेर आली आणि -
मॅडम, कृपया कचरा टाकू नका.
आजूबाजूला दिसत नाही का? माझ्या प्लॅस्टिक पिशवीने काय फरक पडेल?
दुसऱ्या दिवशी शाळेत -
सर, आमची आजची कहाणी काय आहे?
तीर्थक्षेत्रे, कचऱ्याची स्वच्छता करणे हे आपल्या आयुष्याचे ध्येय बनवणाऱ्या मनोज बेंजवाल यांची ही गोष्ट आहे.
आपण त्याला दिल्लीला बोलवायला हवं. कचरा टाकू नका, असे सांगितले तर कोणी ऐकतही नाही!
हे कठीण आहे, मला माहित आहे पण आशा सोडू नकोस, श्रेयस. मनोजची कहाणी आपल्या सर्वांसाठी एक धडा आहे.

*आजी

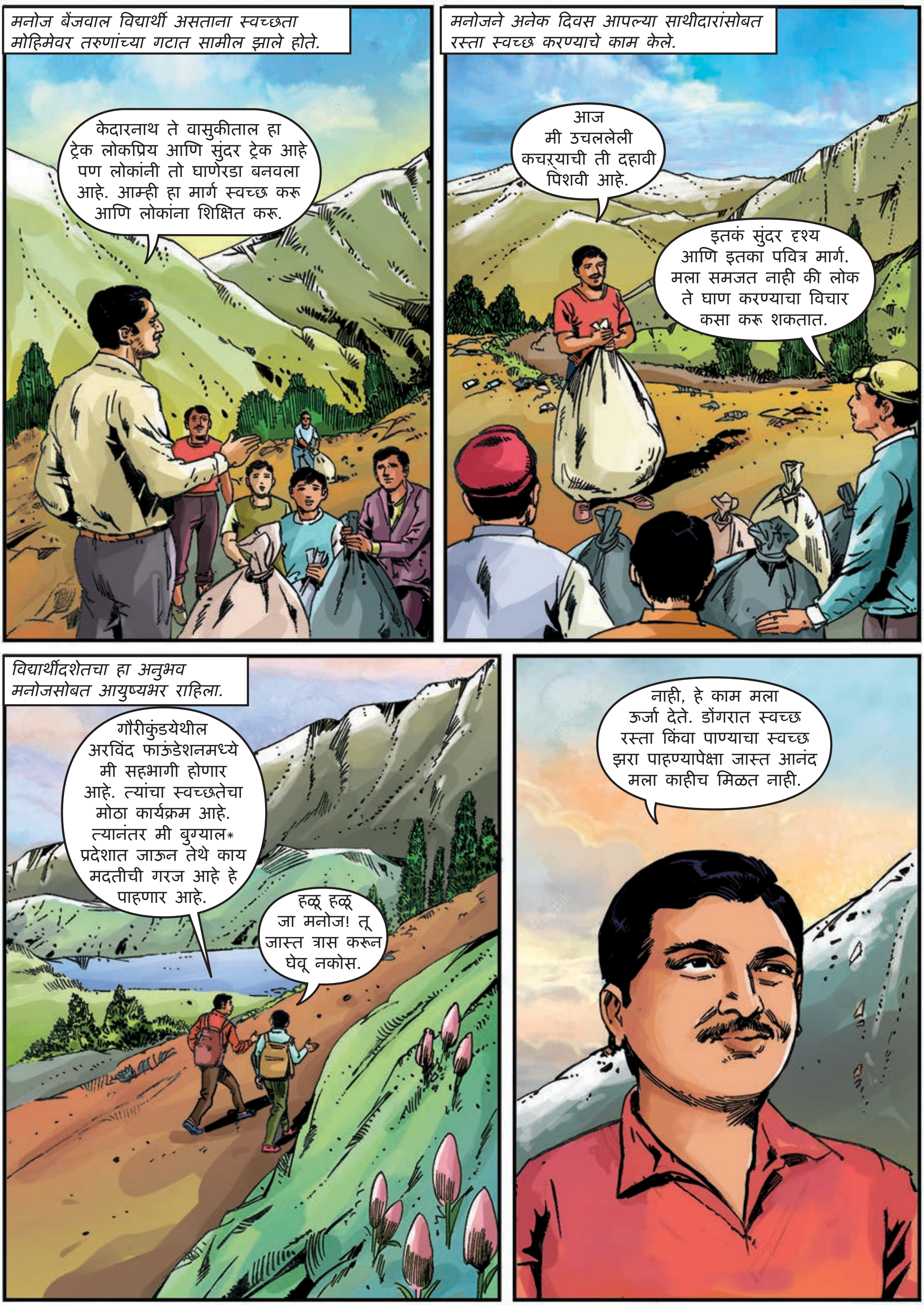

* हिमालयीन गवताळ प्रदेश

मनोज आपल्या शब्दावर ठाम राहिला आहे. 2019 मध्ये ते उत्तराखंडमधील सेवा इंटरनॅशनल आणि त्यांच्या 'प्रवाह' या कार्यक्रमात सामील झाले.
sewa International
प्रवाहमध्ये आम्ही डोंगर स्वच्छ करण्यासाठी आणि सर्व पवित्र स्थळांचे जतन करण्यासाठी काम करतो. सर्व प्रवाह प्लास्टिकमुक्त व्हावेत, अशी आमची इच्छा आहे. या भागात पशू-पक्षी परत यावेत यासाठी आम्ही वृक्षारोपण करत आहोत.
मनोजयांच्या कार्याने प्रभावित होऊन रुद्रप्रयागचे जिल्हाधिकारी मयूर दीक्षित यांनी त्यांच्यासोबत बैठक घेतली.
तुम्ही आणि तुमची टीम कोणत्या क्षेत्रात काम करता?
महोदय, आम्ही अनेक गावांमध्ये स्वच्छतेचे कार्यक्रम राबवत आहोत. आपल्या सर्व लोकांना पिण्याचे शुद्ध पाणी मिळावे ही आमची इच्छा आहे.
प्रशासन तुम्हाला कशी मदत करू शकते?
स्थानिक पंचायती आणि नगरपालिकांनी आम्हाला साथ दिली, तर आमचे ध्येय गाठणे सोपे जाईल. केदारनाथ मार्ग कचरामुक्त कसा ठेवता येईल याबद्दल माझ्या अनेक कल्पना आहेत.
तुम्हाला आमचा पाठिंबा असेल.
प्रशासनाचे पाठबळ आणि मन की बातमध्ये पंतप्रधानांच्या प्रोत्साहनामुळे मनोज बेंजवाल आपले स्वप्न साकार होण्याची वाट पाहू शकतात.

मन की बात

खंड 5

रोहन काळे हे कामानिमित्त गुजरातला गेले असताना त्यांनी तेथील काही प्रसिद्ध बावड्यांना भेट दिली. त्यांच्या देखभालीने प्रभावित होऊन त्यांनी महाराष्ट्रातील बावड्यांची स्वच्छता मोहीम सुरू करण्याचा निर्णय घेतला. फार पूर्वी या बावड्यांचा पर्यटन कार्यक्रमांमध्ये समावेश झाला आणि जुन्या काळाप्रमाणे त्यांच्या पायऱ्यांवर सण साजरे होऊ लागले.

मन की बात, खंड ५ मध्ये नायर सर खऱ्या आयुष्यातील नायकांच्या मनोरंजक कथा सांगत आहेत ज्यांनी आपल्या सभोवतालचा, आपल्या देशाचा आणि जगाचा परिसर एक चांगली जागा बनवण्यासाठी कठोर परिश्रम घेतले आहेत. महान धैर्य, धैर्य आणि चिकाटीच्या कथा ज्या इतरांना पुढे जाण्यासाठी आणि काहीतरी सार्थक करण्यासाठी प्रेरित करतात आणि प्रोत्साहित करतात.

₹99

www.amarchitrakatha.com
ISBN 978-81-19596-31-7
9 788119 596317